

A fasiszta állam kifejlődése.

Irta: Magyary Zoltán.

Az olasz fasizmust, éppugy, mint a német nemzeti szocializmust, csodáljuk, de eléggé nem ismerjük. Látjuk az eddigi fogalmakat messze felülmúló teljesítményeiket, de nem vagyunk tisztában azoknak a nyitjával.

A fasiszta Olaszország forradalom útján jött létre, de ez a forradalom vér nélkül vette át a hatalmat és ugyanigy folyik már több mint 18 éve. Tehát mint forradalom is más, mint amit forradalmon korábban értettünk.

Előadásomban arra törekszem, hogy a fasiszta állam kifejlődésének ezt a két évtizedes hosszmeteszét mutassam be, ami lényege megértetésére alkalmas eljárás.

A fasiszta mozgalom jelszava, mint azt Mussolini maga fejezte ki: "Mindent az államban, semmit az államon kívül, semmit az állam ellen." A fasizmus tehát, mint magáról mondja, forradalom, de nem az állam ellen, hanem az államért. Az első forradalom volt, amely a hatalmat úgy vette át, hogy fenntartotta az egész állami apparátust, de azt más célokra használta fel, mint azt használták korábban.

A nagy francia forradalom és az 1871. évi párizsi kommun tapaszalatai, illetve történeti példái után a Marxizmus szintén a hatalomnak pusztitással és véres eseményekkel való átvételét hirdette és azt tanította, hogy a burzsoázia államát, amelynek főtámaszai a hadsereg és a bürokrácia, össze kell törni. Ennek a teóriának megfelelően zajlott le a bolsevizmus, pusztító forradalma, amelyet a fronton álló hadsereg lezüllesztése, a cári család kipusztítása és az egész európai civilizáció fenyegetése jellemez. Azt kell azonban mondani, hogy ez már anachronisztikus forradalom volt, a XIX. század államára szabott elvek szerint. A XX. századi állam azonban a XIX. századitól leglényegesebben abban különbözik, hogy összes funkciói közt a közigazgatás lett a legfontosabb, aránytalanul fontosabb, mint a törvényhozás és az igazságszolgáltatás és az nemzet összessége az emberek számára oly nagy jelentőségű, hogy teljesítményeit többé nem nélkülözhetik és azokban megszakítás 24 órára sem következhetik be. /:közbiztonság, hírszolgálat, vízellátás, közlekedés, stb.:/ A közigazgatás apparátusa szakképzett emberekből áll és oly nagyszámu, hogy egy ország sem rendelkezik két garnitúrával. A XX. száza-

di forradalom technikája tehát teljesen különbözik attól, amit Planqui, Engels és Trozskij fejtegettek. A forradalom lényege nem az, hogy a hatalom egy személy vagy egy csoport kezéből másikéba kerül, hanem egy-egy eszmének, szellemi irányváltásnak az érvényrejutása és győzelme. Ha pedig a forradalom új eszmét ^{mint} valósít meg és új alkotmányra vezet, akkor ebből az következik, hogy a fasizmus ~~mmmm~~ magáról hirdeti is, forradalma konstruktív.

A fasizmus ilyen értelemben vett forradalmat akar. Mussolini a hatalom átvétele előtt a következőt hirdette: "A jelenlegi olasz állam ellentétben áll azzal a szellemmel, amely a fasizmust betölti. Nem kétséges, hogy a fasizmus és az állam arra vannak hivatva, hogy - talán már már a közeljövőben - egyé legyenek. Milyen módon? Talán törvényes módon. A fasizmus az ajtót a törvényes kulccsal is ki tudja nyitni, de lehet, hogy kénytelen lesz a felkelés erejével feltörni."

A hatalomnak egy politikai mozgalom által való megszerzése és annak a céljai szolgálatába ~~mmmm~~ állítása a forradalmi folyamatnak csak kezdete, tulajdonképpen még nem is tartozik a forradalomhoz. A forradalom jelentősége és értéke a további fejleményektől és attól a sikertől függ, amelyet el tud érni.

Mussolini 1922. októberében még talán azt gondolta, hogy ^{egyetlen} a pártja/nem lesz képes az országot maga kormányozni vagy éppen az államot megújítani. A többi pártok a hatalom átvétele után is megmaradtak. Az egyetlen párt rendszere csak később alakult ki, ezért a fasizmus kezdetben muló jelentőségű rögtönzésnek tűnt fel. Sokan azt hitték, hogy a fasizmus nem is jelent forradalmat és a Marcia su Roma egyszerű kormányváltozás volt. A kompromisszumok veszélye és csábítása is eleinte nagy volt. Mussolini azonban már 1922. novemberében, tehát egy hónappal a hatalom átvétele után a "nemzeti biztonság miliciáját" állította fel, 1923. januárban pedig a Fasiszta Nagytanácsot. Ez a parlamentarizmus és az individualizmus számára két döntő csapás volt. "Amikor 1923. január 13.-án a Fasiszta Nagytanács megalakult, felületes szemlélők azt hitték, hogy csak egy új szerv jött létre. Nem. Ezen a napon volt a politikai liberalizmus temetése. Az önkéntes milícia szervezésével, amely a párt és a forradalom fegyveres elővédje, a Nagytanács szervezésével, amely a forradalom legfelsőbb szerve, az elméleti és gyakorlati liberalizmus súlyos csapást szenvedett és a forradalom útja végleg megújult."

A hatalom megszerzése legális úton, a király ratifikálásával történt. De egy kimondottan parlamenten kívüli válság révén következett be, ^{amint} mint mondják, "Mussolininál hatalmas anticipáció" elé állította, azaz korán, idő előtt jött. ^{azonban} De a Duce értett hozzá, hogy a hatalom

megszerzése ne a hatalom tobzódásának nyisson utat, hanem kiindulási pontja legyen egy új kultúra teremtésének, egyrészt a tradíció elemeinek felhasználásával, másrészt a szociális haladás követelményeinek bátor elismerésével.

Eközben több lényeges hézagát ismerte fel addigi tervezetének és gyarlóságait az általa felépített szervezetnek. Ezeket azonban fokozatosan kiküszöbölte. A fasiszta forradalom szellemének általában Mussolininak az a módszere felel meg, amely fokozatosan reformál és a régi alapokon akar újat építeni, nem pedig meggondolatlanul rombolni. Két évvel a hatalom átvétele után is, 1924. novemberében még kijelentette, hogy a fasizmus a monarchia, az egyház, a hadsereg és az alkotmány alapjait nem hagyta el.

Az ismert Mateotti ügy után, 1925. január 3.-án Mussolini egy híres beszédében leszámolt az ellenzékkel, amely az Aventinusra vonult ~~mármármá~~ ki. Felhívta az ellenzéket, hogy emeljen vádat a kormány ellen, és egyuttal kijelentette, hogy a többi pártokkal való minden együttműködésről lemond. Ezáltal az erős kéz politikájára tért rá, amely a kompromisszumot elutasította és ezzel a nép széles rétegeinek bizalmát magának biztosította, ~~amely~~ mint Mussolini egyszer mondotta: "hatalmas egyértelműséget kíván azoktól, akik vezetni akarnak."

1925. november és 1926. október hónapjai közt négy merénylet volt Mussolini ^{is} ellen. Miután azonban a fasizmus a régi ~~mármármá~~ rend utolsó erőfeszítését ^{is} legyőzte, egész forradalmi tevékenységét a szellemi és jogi tere ^mre ~~ter~~te át.

A fasiszta forradalom eddigi történetében ^{három} ~~és~~ korszakokat szokás megkülönböztetni.

Az első korszak tart a Marcia su Roma-tól /1922. okt. 28.:/ a Mateotti ügy utáni beszédig /1925. jan. 3./

A második 1925. jan. 3.-tól a Carta del Lavoro közzétételéig, (1927. április 21.)

A harmadik korszak tart azóta.

A legfontosabb közjogi törvények, amelyek a fasiszta állam kialakulásának lényeges elemei, *a következők:*

átmeneti törvények a rendszer védelmére:

1. 1925. nov. 20. számú törvény a titkos társulatokról.

2. 1925. dec. 24. számú törvény a közhivatalnokok elbo-

csátásáról.

3. 1926. január 31. számú törvény az emigránsok ellen.

4. 1931. dec. 31. számú törvény a sajtóról.

Alkotmánymódosító törvények:

A parlamentáris pártrendszer pedig, mint neve is mutatja, amely a pársból /rész:/ származik, a nemzet tagolását, részekre szakadását előmozdítja, sőt kívánja. A kormányon lévő párt sem a nemzet minden tagjának, összes erejének latbavetésére és a nemzet maximális teljesítményére törekszik, hanem ~~csak~~ a nemzetnek csak azokat az igényeit fogadja el, amelyeket a párttal, amelyre támaszkodik, még kielégíteni képes. A nemzet rendelkezésére álló szellemi erőket is aszerint veszi igénybe, hogy pártjához, vagy az ellenzékhez tartoznak-e. A

fejlődés mai fokán azonban szükségét a nemzet egész erejének szervezett latbavetésére és a tömegek állandó vezetésére. A fasizmus erre a célra a fasciokban és a korporatiókban új szervezeti formákat talál, amelyekkel az embereket elevenen az államhoz kötni és irányítani tudja.

2. A Carta del Lavoro útján a munka és a munkásság problémáját a ^{partin} ~~kon-~~ ^{duzione} ~~stitucionális~~ állam igényei szerint megoldotta. A carta del lavoro, a munka alkotmány lényege legvilágosabban azokból az alapelvekből tűnik ki, amelyeket a Duce bocsátott ki a Carta kidolgozóinak számára. Ezek a következők voltak:

- a. érvényesítése a társadalmi osztályok közötti egyenlőségnek, paritásnak, ami sohasem volt meg a liberális és demo-szociális uralom alatt és kihirdetése az összes polgárok szolidaritásának/^{a maga} magasabbrendű érdekével szemben, ami ezért a határa és szabályozója minden ~~polgári~~ jognak, így a tulajdon, a haszon, a munka és a bér tekintetében;
- b. a szakegyesületi autarchia megalapítása a szakegyesületek /syndikátusok/közintézmény ~~móltóságára~~ való emelése útján, amelyeket valódi hatalommal kell felruházni az ~~ármának~~ érdekelt szakma érdekeinek és társadalmi feladatoknak szabályozására és amelyeket ezért a gazdasági politika és a nemzetnevelés szerveivé kell tenni;
- c. Az egyes polgárok felelőssége a szakegyesületükkel szemben, a munka és a termelés fegyelmét biztosítani hivatott szerződések tekintetében;
- d. A szakegyesületek felelőssége az állammal szemben azért, ami az általuk/^{szervezett} képviselt, ~~am~~ irányított szakmák fegyelmére vonatkozik;
- e. szerves együttműködés a szakegyesületek és a korporatiók miniszteriuma közt, amely az olasz ~~hármadik~~ politikai és társadalmi megújulás eszköze arra, hogy az állam részére biztosítsa a társadalmi erők teljes irányítását és elérhetővé tegye az olaszok közötti legnagyobb szolidaritást és fegyelmet erkölcsi és gazdasági téren egyaránt.

A fasiszta rezsim azért korporatív, mert nemcsak az egyénekre, hanem az azokat ~~magukban foglalt~~ magukban foglalt egyesületekre is van építve.

A fasizmus az első rezsim, amely a munkások értékét el-

ismeri és őket a termelés irányításában részleleti, nem már az egyes vállalatok ellenőrzésében, mint azt az anarchista syndikalizmus kívánta, hanem az egész nemzetgazdaság ellenőrzésében.

3. A kormányfő állásának új szabályozása, illetve kifejlesztése által az állami gépezet eredményességének biztosítására. Az idevágó törvénynek lényege két rövid rendelkezésben van. Az egyik az, hogy az addigi miniszterelnök kormányfővé /: capo del governo:/ lett, azaz a minisztereknek főnöke, szolgálati előljárója lett. A másik az, amely kimondja, hogy a kormányfő a királynak, a miniszterek pedig a királynak és a kormányfőnek felelősek, tehát megszünteti a parlament iránti felelősségüket. Ez a két mondat a fasizmus összes reformjai közt talán a legnagyobb jelentőségű. Ezek jelentik a parlamentarizmussal való szakítást, az áttérést a XIX. századi államról, amelyben a törvényhozó hatalomnak van hegemoniája a végrehajtó hatalom fölött, a XX. századnak megfelelő államra, amelyben az exekutiva függetlenné válik a legislativa-tól és megszűnik az a közigazgatás eredménytelenségét leginkább okozó helyzet, hogy a kormány tagjait, akik az exekutiva legfőbb vezetői, a legislativa szempontjai szerint választják ki, viszont a törvényhozás szempontja, az, hogy, az illetők a közigazgatáshoz értsenek és vezető egyéniségek legyenek, hogy a parlamentben többségük legyen.

A főnöki funkció lényegét Henry Fayol 5 pontban foglalta össze. Ezek: a. előrelátás, tervezés. A főnök tüzi ki a célt, állapítja meg a programot és állapítja meg megvalósításának a fokozatait. Feladatahoz tartozik tehát a tervezés mind hosszútávon, mind rövid távon, a stratégia és a taktika egyaránt. Ez magában foglalja a meglepetések, a bizonytalanság elleni küzdelmet is, lehetőleg mindeneshetőségnek a mérlegelésével.

b. ^{A szervezés} megállapított cél és a kitűzött program megvalósításához szükséges szervezet megvalósítása, az emberek és anyagi eszközök összegyűjtése és megfelelő működésre való képessé tétele. Az tehát nem való főnöknek, aki nem jó szervező.

c. A parancsadás. Az apparátus mozgásba hozása, általános és konkrét parancsok útján, a szervezet minden tagja állandó működéséről és kihasználásáról való gondoskodás. A főnök parancsaival mindig a kitűzött cél megvalósítását tartja szem előtt és gondoskodik annak időre való teljes megvalósításáról. A parancsadással állapítja meg a főnök az apparátus működésének egész ritmusát. Csak az jó főnök, akiben len-

dület van és aki azt át tudja vinni a munkatársaira.

ä./Az összhang biztosítása. Minél nagyobb a szervezet, annál nehezebb és fontosabb a tagozatai közötti összhang biztosítása, amelyeket a célnak és feladatnak különböző részeit valósítják meg. Az egység és az egész szempontjának az érvényesítése a főnök feladata. A kiadott parancs/^{végrehajtása}során is állandóan merülnek fel előre nem látott/körül-mények, változások, amelyek a parancs kiegészítését kívánják. Ez csak akkor lehetséges, ha a főnök a szervezet egész működését állandóan követi. Főleg itt válik el, hogy ért-e alárendeltjei munkájához, azért főnökük-e, mert különb ember náluknál.

e./Az ellenőrzés. Szükség van a szervezet működésének állandó ellenőrzésére, annak megállapítása végett, hogy minden a kitűzött célnak és az adott parancsoknak megfelelően történik-e, a cél elérésére mindig alkalmas-e. A főnöknek tehát nemcsak arról kell gondoskodnia hogy szervezet legyen, hanem állandóan tudnia kell annak az állapotát, képességeit és teljesítményeit.

A mai közigazgatás a legnagyobb apparátusa a nemzetnek. Annak vezetése a főnökével szemben a legnagyobb követelményeket támasztja. Az a megoldás, amelyet a fasiszmus állított a ^{kabinet} rendszer helyébe, ez utóbbinak hiányait alaposan ismerte és meg is szüntette. A végrehajtó hatalom nincs többé abban a bizonytalanságban, amit a parlament bizalmatlansági szavazatának állandó lehetősége jelent. A testületi szervek helyébe egyéni szerveket állít, akiknek a felelőssége mindig megállapítható. A főnökök és a legfőbb vezetők kiválasztása az exekutiva szempontjai szerint történik, vezetők tehát csak azok lesznek, akiknek főnöki képességeik vannak.

A kormányfő állásának ilyen reformja a legfontosabb bizonyítéka annak, hogy a duce kiváló szervező. A fasiszta állam eddigi 18 évi kifejlesztése bizonyítéka a hosszutávú tervezésnek. A lendület töretlensége és az egész nemzetet átalakító hatása a bizonyítéka Mussolini páratlan főnöki képességének, vezéri egyéniségének, amit a duce név kifejezésre juttat. Programját 1921-ben két mondattal fejezte ki: "Mi a célunk? A nemzetet kormányozni. Milyen program szerint? Aszerint, ami az olasz nép anyagi és szellemi nagyságának megfelel." A különbség eközt a néhány szó és a több órás miniszterelnöki programbeszédék között mutatja azt, hogy a kétféle rendszer milyen különböző mértékben tudja a főnöknek való vezetőket megtalálni. A parlamentáris rendszerben változnak a kormányok és megmaradnak a problémák. A fasiszta államban ^{állandó} megmarad a kormány és fogynak a problémák, mert a kormány képes azoknak a megoldására.

Ahhoz, hogy egy forradalom győzzön és sikert érjen el, nemcsak arra van szüksége, hogy új eszményt jelentsen, hanem arra is, hogy a rezsim presztizsét, amely ellen irányult, már megrendült legyen. Ez a fasizmus győzelmében is szerepet játszott. Európaszerte leáldozott a liberális demokrácia napja, elavult a XIX. századi állam és magában Olaszországban a nemzeti elégedetlenségre bőven volt ok. " A liberalizmus, mondta a duce, bezárta saját, üressé vált templomának kapuit, és a népek érezték, hogy a liberalizmus gazdasági agnoszticizmusa, politikai és morális közömbössége az állam biztos bukásához vezet, és tényleg vezetett is. Ez a magyarázata annak, hogy a mai világ összes politikai kísérletei antiliberálisok és hogy nevetséges ezeket a kísérleteket kizárni akarni, mintha a történelem a liberalizmus és annak tanárai számára fenntartott vadászterület és a liberalizmus a civilizáció utolsó és végső szava volna."

A fasiszta forradalom új államformát teremtett. Minta nélküli alkotást hozott létre. Mint Róma már annyiszor, most is újat adott az emberiségnek.

Ez Mussolini érdeme.

A fasizmus ^{angol nyelvű} politikai irodalomban ma már nem is csak az új olasz állam, hanem az összes antiliberális jobboldali államformák közös megjelölésére szolgál. Ez a világos elismerése uttoró érdemének.

Kézirat

REV. 2017.